

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗНАНЬ ПРО ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕНИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

У сучасній школі для формування протипожежних знань, вмінь і навичок у молодших школярів використовуються різноманітні форми й методи роботи, основними серед яких є екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно, бесіда, тематичний зошит, оформлення альбому, уявна подорож, конкурси, ігри, демонстрація, розповідь, моделювання, вікторина, виставка малюнків, добродійна акція та ін. [1, с. 25]. Однак, не дивлячись на наявний теоретичний матеріал з пожежної безпеки, з яким працюють молодші школярі, практичну реалізацію здобутих протипожежних вмінь і навичок у виховній позакласній роботі, ми маємо доволі сумну статистичну картину щодо загибелі й травмування дітей у пожежах. Так, за статистикою, за останні п'ять років в Україні виникло 272411 пожеж, у яких загинуло 16756 людей, у тому числі 484 дитини; отримали травми 8396 людей, з них 722 дитини; було врятовано 19157 людей, у тому числі 1499 дітей [2]. Найбільша кількість пожеж та загиблих у них людей (у тому числі й дітей) спостерігається в житлових будинках.

Таким чином, можна припускати, що сьогодні підготовка молодших школярів з питань пожежної безпеки не дає очікуваних результатів. Наявні навчально-методичні джерела не розв'язують повною мірою питання формування в учнів молодших класів знань про пожежну безпеку. Отже, існує гостра необхідність удосконалення теоретичного матеріалу з питань пожежної безпеки, добору більш ефективних форм та методів виховної роботи з молодшими школярами при навчанні основ пожежної безпеки та їх впровадження для підвищення рівня готовності школярів до самозахисту в умовах пожежної небезпеки, що і є концептуальною основою нашого наукового пошуку.

Тож нашим науковим пошуком є перевірка ефективності розроблених і впроваджених нами форм та методів бесіди, екскурсій до місцевих пожежних частин, навчальних евакуацій, ігор та тренінгів з пожежної безпеки, визначених як найбільш ефективними для формування у молодших школярів протипожежних знань.

В основу цієї перевірки ми поклали критерії, що були визначені нами ще на початку експериментальної роботи та спрямовані на виявлення рівня знань у молодших школярів знань про пожежну безпеку. Нагадуємо, нами були визначені: **когнітивний критерій**, який надає можливості визначити ступінь засвоєння учнями теоретичних знань у сфері пожежної безпеки; **емоційно-ціннісний критерій** передбачає виявлення у молодших школярів цікавості до розуміння значення забезпечення пожежної безпеки, інтерес до рятувальної справи, інтерес до соціально-значимої діяльності з формування безпечного пожежного життєвого простору та **практично-діяльнісний критерій**, що передбачає практичну перевірку наявності у дітей навичок самозахисту в умовах пожежної небезпеки, які відіграють важливу роль у забезпеченні протипожежного захисту та є основою пожежної безпеки.

Підтвердженням ефективності впроваджених форм та методів виховної роботи з молодшими школярами при навчанні основ пожежної безпеки має стати позитивна динаміка показників у експериментальній групі порівняно з результатами діагностики, проведеної на початку роботи. Про позитивну динаміку можуть свідчити такі зміни:

– формування необхідних особистісних якостей з рівня знань, умінь та навичок у сфері пожежної безпеки; покращення розуміння до основних вимог пожежної безпеки; досягнення відповідності соціального віку в рамках вивчення пожежної безпеки; досягнення балансу індивідуально-психологічних особливостей вихованця в умовах пожежної небезпеки;

- становлення збалансованої системи ціннісних орієнтацій з безпеки життєдіяльності в рамках забезпечення власної безпеки, прагнення пізнання та прийняття участі у суспільному житті в рамках вивчення матеріалу з пожежної безпеки;
- розвиток поведінкових стереотипів в умовах пожежної небезпеки; сформованість основних тенденцій поведінки в умовах пожежної небезпеки та особистісних стресостійкісних рис;
- підвищення мотивації до самореалізації у сфері пожежної безпеки; усвідомлення важливості дотримання правил вимог пожежної безпеки з попередження виникнення пожежі; сформованість та усвідомлення власних схильностей до безпечної діяльності для здійснення обґрунтованого професійного вибору в умовах пожежної небезпеки.

Застосувавши ті самі діагностичні методики, які використовувалися під час первинної діагностики, ми змогли відслідкувати зміни показників знань у молодших школярів про пожежну безпеку за всіма вказаними критеріями. Повторна діагностична робота проводилася з тим же контингентом вихованців, що й попередня. Він налічував 450 школярів молодших класів загальноосвітніх навчальних закладів Луганщини. Варто зауважити, що 237 вихованці із загального числа респондентів увійшли до експериментальної групи, а 213 – до контрольної групи.

Отриманий результат свідчить про прогрес у інтеграції показників пожежної безпеки кожного вихованця до теоретичних та практичних знань у сфері пожежної безпеки, а отже, і про формування його соціальної та професійної компетентності, психологічної та емоційної стійкості, що відображено в остаточних результатах. Так, ми спостерігаємо збільшення рівнів показників когнітивного критерію в цілому на 65%, на 78% емоційно-ціннісного критерію та 70 % практично - діяльнісного критерію, що дозволяє констатувати про ефективність проведеної роботи. Отже, цілеспрямований розвиток сукупності знань, умінь та навичок, що сукупно є ключем до формування протипожежних знань, досягнув своєї мети, і це дозволяє говорити про наявність у респондентів експериментальної групи знань, умінь та навичок з адекватного професійного вибору та подальшого розвитку їх потенціалу за обраним алгоритмом дій у разі виникнення пожежної небезпеки. У той же час, результати діагностики, проведеної серед вихованців контрольної групи, зросли на незначний відсоток. Підтвердженням цього стали й свідчення спеціалістів Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та фахівців відповідної категорії навчальних закладів, що були залучені нами до участі у експерименті. Так, під час проведення на базі Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти підсумкової конференції вони доповіли про наступні зміни рівня знань представників експериментальної групи у сфері пожежної безпеки:

- утвердження самостійності вихованців у вирішенні питань у сфері пожежної безпеки; формування навичок самореалізації у різних життєвих пожежонебезпечних ситуацій; розуміння значення забезпечення пожежної безпеки та реалізації її завдань з метою захисту власної безпеки життєдіяльності; розвиток схильностей вихованця, що уможливають досягнення балансу знань, умінь, навичок та інтересів молодшого школяра.
- покращення розуміння загрози пожежної небезпеки для життя, утвердження позитивного відношення та стресостійкості до процесів горіння та під час дій у разі виникнення загорання чи пожежі;
- підвищення мотивації до самореалізації у сфері пожежної безпеки; розвиток знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення свідомого «професійного» вибору під час виникнення пожежної небезпеки; набуття навичок організації самозахисту та правильного вибору алгоритму дій у разі виникнення загорання чи пожежі.

Таким чином, позитивна динаміка щодо формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у позакласній виховній роботі отримала підтвердження нашим висновкам не тільки за результатами повторного діагностування респондентів експериментальної та контрольної групи, а і за оцінкою цього процесу експертами з числа працівників закладів освіти.

Тож отримані емпіричні дані доводять, що переважна більшість вихованців молодших класів із експериментальної групи, на відміну від респондентів контрольної групи, мають високий та середній рівні сформованості показників за всіма критеріями. Відтак розроблені нами форми та методи виховної роботи з молодшими школярами при навчанні основ пожежної безпеки є достатньо ефективними та потребують подальшого впровадження.

Разом з цим, проведене дослідження щодо формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі не є вичерпним, оскільки щодня з'являються нові яскраві зразки ідей, які потребуватимуть нового, більш докладного вивчення.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243 «Про Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
2. Національна доповідь про стан пожежної та техногенної безпеки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://mns.gov.ua/>.